

DABISKO IENAIDNIEKU IETEKMES NOVĒRTĒJUMS UZ OZOLU MŪĶENES *Lymantria dispar* (Linnaeus, 1758) MIRSTĪBU MASU SAVAIROŠANĀS REĢIONĀ

Ingars Siliņš

Latvijas Valsts Mežzinātnes institūts „Silava”,
Adrese: Rīgas iela 111, LV 2169, Salaspils, Latvija
e-pasts: ingars.silins@gmail.com

Ozolu mūķene *Lymantria dispar* daudzās valstīs sastopama kā invazīva suga, kurai raksturīgas plašas masu savairošanās (Davidson et al. 2001), kā rezultātā tiek radīti būtiski zaudējumi saimniecībai un degradēta bioloģiskā daudzveidība mežu ekosistēmās (Dixon, Foltz 1985, Davidson et al. 2001, Vanhanen 2008).

Šai sugai ir augsta izplatīšanās spēja. Mātītes dēj olas uz cietām virsmām, ieskaitot dažādu transporta līdzekļu virsmas,- tāpēc var veidoties jaunas, ar pamatpopulācijām bieži vien nesaistītas, *L. dispar* populācijas. Jaunas populācijas iezīmējas ar relatīvi augstu ekoloģisko plasticitāti, ko izskaidro sugas spēja baroties ar vairāk nekā 500 koku un krūmu sugām (Schweitzer 2004) .

Latvijā pirmo reizi *L. dispar* tika novērota sešdesmito gadu vidū (pēc A. Šmita piezīmēm 2008.g.). 2008. gada vasarā tika novērota *L. dispar* masveida savairošanās Liepājā, kur tika defoliēti vairāk nekā 40ha meža. Šis bija pirmais nopietnais masveida savairošanās uzliesmojums Latvijas vēsturē, kas pierādīja, ka šī populācija ir aklimatizējusies mūsu klimatiskajiem apstākļiem un pieejamai barības bāzei (pēc Latvijas Valsts Meža dienesta publiskā pārskata datiem). Līdz šim trūka datu par *L. dispar* Latvijā sastopamās populācijas ekoloģiskajām īpatnībām.

No 2008. līdz 2010. gadiem tika veikts komplekss pētījums *L. dispar* savairošanās reģionā ar mērķi noskaidrot dabisko ienaidnieku ietekmi uz *L. dispar* mirstību dažādās tauriņa attīstības stadijās. Lai noskaidrotu parazītu šķilšanās sekmes, katru gadu nemainīgi tika iegūti 50 dējumi, 240 kāpuri un 200 kūniņas. Tāpat lauka pētījumos uz koku stumbriem tika piespraustas 100 nomērdētas *L. dispar* mātītes, atklājot būtisku plēsēju ietekmi, kas, savukārt, parādīja, ka dējumos esošais olu skaits nav rezultējošs. Tāpat triju gadu laikā tika noskaidrots, ka parazītu un plēsēju kopējā spiediena izmaiņas ir cieši saistītas ar populācijas izmaiņu rādītājiem.

Šāda rakstura pētījumi ir svarīgs pamats meža kaitēkļu integrēta monitoringa uzsākšanai.

Literatūra

- Davidson C. B. Gottschalk K. W. Johnson J. E. 2001. European gypsy moth (*Lymantria dispar* L.) outbreaks: a review of the literature. United States Department of Agriculture. General Technical Report. 15 p.
- Dixon W. N., Foltz J. L. 1985. The gypsy moth, *Lymantria dispar* (L.) (Lepidoptera: Lymantriidae). Entomology Circular (270): 4 p.

- Schweitzer D. F. 2004. Gypsy moth (*Lymantria dispar*): impacts and options for biodiversity. *Oriented Land Managers*. NatureServe. Virginia. 59 p.
- Vanhanen H. 2008. Invasive insects in Europe - the role of climate change and global trade. *Disertation*. University of Joensuu. 33 p